

"הסכם אברהם" כמנוף לשיקום תרבות המערב מאת ד"ר חנן שי

מבט מבס"א, מס' 1,789, 29 באוקטובר 2020

תקציר: המוסר התנ"כי שהוא "מוסר אברהם" נולד במסופוטמיה ומשם התפשט מערבה. עד התנתקותה של אירופה מעולו הוא היה נחלת המערב. התנתקותה של אירופה המיטה עליה רצף אסונות נוראים מהם ניצלה הודות לארה"ב ובריטניה, שבניגוד לאירופה דבקו במוסר אברהם בעקביות. "הסכם אברהם", נחתם כשארה"ב, שושבינת ההסכם ומנהיגת המערב והעולם, הולכת ומתרחקת אף היא מערכי מוסר ונכבשת על-ידי הפרוגרסיביזם - אידיאולוגיה אירופית אוטופית נוספת שהתנתקה מהמוסר. על בני אברהם לנצל את השלום שהושג ביניהם ולהתגייס לחיבורו של המערב מחדש לשורשיו המוסריים שנוצרו במזרח.

התרבות המערבית נולדה במסופוטמיה כתרבות של אלילות, שעבוד, והקרבת קורבנות אדם. אברהם הוא אבי המהפכה המוסרית, שכאלטרנטיבה לתרבות השקר, העריצות והערצת המוות המסופוטמית הביאה לעולם את בשורת תרבות האמת המונותאיסטית, אהבת האדם (ההומניזם) וקדושת החיים, החירות, הצדק והשלום.

אברהם הפיץ את ערכיו באמצעות דוגמה אישית ולכן עם הסתלקותו וירידת צאצאיו למצרים, המהפכה התרבותית שיזם כמעט ונעלמה. היא ניצלה הודות למשה שהוסיף למהפכה התרבותית-מוסרית נדבך של מהפכה דתית שנועדה לשמר את ערכי אברהם באמצעות קיום מצוות וריטואלים שנגזרו מהמוסר.

המהפכה הדתית אמנם שימרה את מוסר אברהם, אולם שלוש הדתות המונותאיסטיות שאימצו את מרבית ערכי מוסר אברהם נכשלו בהפיכת העולם למוסרי יותר, וזאת לא רק בגלל מלחמות ביניהן אלא בעיקר בשל מלחמות קשות בין סיעות וכתות בתוכן.

לזוועות במלחמות שלושים השנה בין הקתולים לפרוטסטנטים (1618-48) היה תפקיד מרכזי בחילונה של אירופה, אך גם בסלילת הדרך להכרזתה על "מות האלוהים", דהיינו מות המוסר. משוחררת מעול המוסר, אירופה החילונית יצרה עריצות, מוות וחורבן כמותם לא נראו במלחמות הדת ואף לא בעידן האלילי הטרומ מוסרי המסופוטמי שקדם לו.

בניגוד לאירופה, הדמוקרטיה האנגלו-סקסיות הפרידו את המדינה מהכנסייה אך לא את המדינה ממסר הכנסייה שהוא מוסר אברהם; לכן הן זכו בשנים ארוכות של יציבות ושגשוג ויכולת לממש את החובה המוסרית להתגייס שלוש פעמים להצלת אירופה והעולם מהזוועות שהחילונויות האירופית חסרת המוסר חוללה.

"הסכם אברהם" הושג כשאר"ב, שושבינת ההסכם, שרויה בשיאו של משבר חברתי פנימי כבד כתוצאה מהשתלטות הליברליזם הפרוגרסיבי האירופי על הדמוקרטיה האמריקנית. כקומוניזם שקדם לו, הפרוגרסיביזם חותר לפירוק והרס העולם הישן; אולם בניגוד לקומוניזם שכאלטרנטיבה לעולם "הישן" הציע עולם "חדש" חליפי, הפרוגרסיביזם מסתפק בהרס הקיים תוך הפיכת העולם לעיסה אנושית מטושטשת גבולות, זהויות וחובות, אך מלאה כרימון בזכויות.

התרחקותה של ארה"ב ממסר אברהם וההבנה שבזאת עלול להיסתם הגולל במערב (ובעולם) על המוסר מחייבים לנצל את "הסכם אברהם" כמנוף למימוש פרויקט גדול בהרבה מהשכנת שלום במזרח התיכון: הפחת חיים חדשים בתרבות המערב שנולדה במזרח על-ידי הטענתה מחדש בערכי המוסר מהם התרוקנה ושההיסטוריה מוכיחה שאין להם תחליף.

התשתית לכך כבר הונחה על-ידי איחוד האמירויות בפרויקט "בית משפחת אברהם" שהיא יזמה: מתחם תיירותי מרהיב בארכיטקטורה שלו שיכלול כשיושלם בתי תפילה של שלוש הדתות המונותאיסטיות שכולן נולדו במזרח. כל הנדרש הוא להוסיף לפרויקט התיירותי מכון מחקר והוראה על מנת ש"בית המשפחה" יהיה בנוסף לאתר תיירות עולמי גם אתר חינוכי-תרבותי להפצה במערב ובעולם של ערכי מוסר הצדק והשלום של אברהם.

ה"רב תרבותיות" של הליברליזם הפרוגרסיבי כופה על העולם טשטוש תרבויות. כאלטרנטיבה לה וכנגזר מהברכה "וּנְבָרְכוּ בְךָ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָמָה", פרויקט "בני אברהם" יכול להציע עולם שונה: עולם "רב משפחות" המורכב ממגוון של אומות, דתות ואמונות ובכלל זה חילוניות, בעלות זהות בולטת וחתומה גבוהה. מוסר משותף שערכיו נגזרו מהטבע מאפשר להן חיים בהרמוניה גבוהה כזו השוררת בטבע וחשוב לא פחות, חיים בהרמוניה גבוהה בין לבין הטבע.

** ד"ר חנן שי הוא מרצה לחשיבה אסטרטגית מדינית וצבאית בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן*